

zás, a nemzetek felettség eszméi érdekes módon az államok identitásának megerősödését eredményezik. Éppen ezért az Unió ismét felveti a szuverenitás, ezzel együtt az elszakadás klasszikus kérdéseit. Például az Ulsteri Béke azért jöhetett létre, mert az Egyesült Királyság és Írország sem tagjai az EK-nek. Így háttérbe szorult a szuverenitás kérdése, viszont 400 millió dollárt hozott az utóbbi öt év során a közösségek közötti kapcsolatok megvalósításában.

Az újonnan létrejövő állam tárgyalási lehetőségei kérdőjeleket vetnek fel. Egy új, kis országnak vajon milyen esélyei vannak, ha csak önmagáért kell kiállnia? Mára így született meg a „közvetítő állam” fogalma. Az új államnak az átmenet időszakában tárgyalnia kell a korábbi előnyök, kedvezmények jogfolytonossága ügyében, de új szervezeti formákat is létre kell hoznia, ami igen költséges. Korábbi európai alapokhoz nem lesz esetleg hozzáférése. Az új helyzetben az unión kívüli tárgyalófelekkel, például kelet-európaiakkal kell egyezkednie, de mindenképpen jóval szerényebb pénzekről, mondjuk, egy független Katalóniának vagy Baszk-földnek.

Kakasy Judit

A szlovákok és Szlovákia mai területe Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen című enciklopédiában

Kiliánová, Gabriela – Popelková, Katarína – Vrzgulová, Monika – Zajonc, Juraj: Slovensko a Slováci v diele „Rakúsko–Uhorská Monarchia slovom a obrazom”. = Slovenský národopis, 49. roč. 2001. 1. no. 5–31. p.

A szlovák közvélemény megjelenése idején alig-alig ismerte *Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen* című helyismereti enciklopédiát, amely 1866 és 1902 között szinte azonos szöveggel jelent meg Bécsben németül, Budapesten pedig magyar nyelven. Azóta sem érdeklődött iránta egyetlen tudományág sem, míg most végre az etnológusok fogtak neki két, Felvidékről szóló kötete ismertetésének és értékelésének. (A referátum szerzők főként a német változatot használták.)

A szóban forgó vállalkozás kezdeményezője és bevezető tanulmányának szerzője Rudolf trónörökös volt, akinek halálát követően özvegye látta el a fővédnöki tiszteletet. Rudolf személye sejtetni engedi, hogy kezdeményezésének gyökere a Monarchia megmaradásának az általa vallott koncepciójában keresendő, ami azután a mű szellemében is tükröződik. Bevezetőjében kilenc nemzetet és népcsoportot sorol fel, úm. a németeket, magyarokat, székelyeket, románokat, bolgárokat, örményeket, illetve ruténeket, cigányokat és szlávokat, majd meghatározza a mű célját: „mindezeket a csoportokat lakóhelyükön akarjuk megismerni, jellemük, szokásaik és népviseletük szerint, jelenük és múltjuk keretében, ismerni akarjuk fejlődésüket, haladásukat, kultúrájukat, egész életüket és létüket, hogyan keletkeztek, és miként alkalmazkodtak ahhoz a földhöz, amelyen megtelepedtek.”

Szerzőink mindenekelőtt összehasonlítják a német és magyar kiadás némileg eltérő kötetbeosztását, majd közlik az általuk elemzett két kötetben található fejezeteket íróikkal együtt. Ekként: Felvidék (György Aladár), A felvidék ősi emlékei (Kubinyi Miklós), A Felvidék építészeti emlékei (Pasteiner Gyula), Pozsony és Pozsony megye (Ortvay Tivadar), Komárom és környéke (Takács Sándor), Nyitra megye, Trencsén megye, Túróc megye (mindhárom Lovcsányi Gyula műve), Árva megye (Kubinyi Miklós), Liptó megye (Majláth Béla), Felvidéki szlovákok (Pechány Adolf), Szlovák népviselet (Pavol Sochán),

A szlovák nyelv és irodalom (Samuel Czambel), Zólyom megye (Lovcsányi Gyula), Bars megye (Ruffy Pál), Hont megye (Sajó Sándor), bányászat és kohászat (Farbaky István), Nógrád megye (Nagy Iván), Gömör megye (Schmidt Attila), A murányi völgy és a Garam gömöri völgye (Fülöp von Sachsen–Coburg–Gotha herceg), A palócok (Istvánffy Gyula), Heves megye mátrai területe (Platthy Aladár), Borsod megye (Hidvégy Benjamin), Abaúj megye (Király Pál), Szepesség és a Magas Tátra (Horvay Eduárd), Sáros megye (Berzeviczy Albert), Zemplén megye (Mekerle Sándor), Ung megye (Finciczky Mihály), Rutének (Hodinka Antal), Bereg megye (Lehotzky Tivadar, Rudolf trónörökös medvevadászatával Munkács környékén), Máramaros megye (Várady Gábor), Ung megye (ifj. Perényi Zsigmond báró), Nagybánya és környéke (Schönherr Gyula). A szerzők a Felvidéket György A. 1898. évi földrajzi egységként való meghatározása szerint kezelik. Külön közlik a fenti szerzők rövid életrajzát, megállapítva, hogy jórészt felvidéki származásúak, de közülük csak ketten igazi szlovákok (P. Sochán és S. Czambel). Értékelik a szövegben talált fametszeteket (a fametszetek közlése melletti döntést a kiadvány konzervatív beállítottságára vezetik vissza), amelyek etnológiai értéke kétségtelen.

Megemlékeznek még egy Csehországban kiadott *Slovensko* című publikációról (1901), amelyet két okból is elmarasztalnak: a cseh szerzők gyakran nyílt csehszlovák propagandát folytatnak, a szlovák szerzőket pedig cseh nyelven hozzák, ami ugyancsak része a cseh–szlovák viszony cseh hegemoniájú értelmezésének.

Összegező megállapításaikban mindenekelőtt azt emelik ki, hogy a szóban forgó enciklopédia a Felvidékről s benne a mai Szlovákia területéről érdemi adatokat közöl. Eltérően a korszak felvidéki tárgyú műveivel, általában elfogultság nélkül közöl adatokat, tényeket a szlovákokról és a mai Szlovákiáról. A szerzők szövegei nincsenek politikailag aláfestve. Mivel a mű a társadalom adott jelenére koncentrált, hiteles forrása Szlovákia modernizálódásának a 19. és 20. század fordulóján. Ezért különleges hely illeti meg a korszak honismereti művei között. Komplex volta lehetővé teszi a szlovákság különféle nemzetek kontextusában való tanulmányozását. Hozzásegít e közép-európai régió multikulturális és multietnikus jellegének folyamatos „tudatban tartásához”.

Mindazonáltal az enciklopédia esetenként elmarasztalható a sztereotípiák alkalmazásában. Részint arról van szó, hogy a falura és a falu istenfélő, dalos, munkaszerető népeségére koncentrált, részint meg arról, hogy a falusi népesség minden etnikumok esetén is ugyanolyan tulajdonságokat nyer.

Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben tartalmilag és terjedelmileg egyaránt olyan mű, amelytől nem szabad eltekinteni. Sajnálatos, hogy a szlovák etnológia mindmáig nem kötött vele beható ismeretséget.

Futala Tibor

Szerbia és a Balkán Milošević bukása után nyolc hónappal

Ragaru, Nadege – Dubien, Arnaud [Rip.] : *La Serbie et les Balkans huit mois après la chute de Milosevic.* = *La Revue internationale et stratégique*, 2001. 42. no., 13–23. p.

A megkérdezettek, Catherine Samary (Mme C. S.) és Muhamedin Kullashi (M. M. K.) előadók az Université de Paris-n.

A folyóirat riportereinek első kérdése arra vonatkozott, hogy visszatekintve milyen mérelet mutat a Milošević-rendszer tizenhárom éve? Mme C. S. válaszában kitért arra,